

ŞİİR GÜNDELİKLERİ (Şiire Dâhil Notlar)

Ömer AKSAY

Şiir Gündelikleri’ni, bir demlik, değişken yorumlara açılma, köprüler atma amacıyla günlük (gündelik?) ya da haftalık gazete spotu, köşe yazısı gibi görüyorum. Ancak *El Pais* ya da *Corriera del Serra* gibi gazetelerden okunabilen gündelik yazılar gibi, bizde böyle gazeteler yok, bizdeki gazetelerde şiir bile siyasete bürünmekte, siyasete alet olmakta. Şiir Gündelikleri kıyıya atılan bir halat, palamar halatı. Tekneyi bağlamak, bir süre içini dinlemek, bir süre için dinginliği sağlamak, dinlenmek için aranan, seçilen bir koy. Şiirden gündelik hayata, gündelik hayattan yeniden şiire dönen kesişmeler, buluşmalar, ayrıntılar, parlamalar. Şiirin gündelik hayattaki iz düşümleri. İnsanın, farkında olmayan milyonlarca insan da buna dâhildir, şiirsiz bir an geçirilebileceğini sanmıyorum. Bir gazete bulmacasında sorulan şairin veya şiirin ismi, kimini heyecanlandırırken kimini de hiç ilgilen-dirmez, bilinmeyen o sorunun cevabı bilinen başka soruların cevaplarıyla kesişebilir.

//

Tekin Sönmez, neredeyse elli yıl önce: “doların vahşetle çiftleştiği gün-lerdeyiz” diye açıklamıştı. Başka bir şiirinde ise: “paranın ihanetle çiftleşti-ği günlerdeyiz” dizesi.

(*Günün Apansız Açıklanması, birinci basım 1968.*)

Yaşadığımız her şeyin olduğu gibi açıklanması sadece şiirin içinde; an-cak görene; her dönemde, her devirde.

//

İnsanlar artık hayattayken kitaplarını elden/evden çıkarıyorlar. İncecik şiir kitapları bile fazlalık olarak görülmeye başlandı; yer kaplayan, göz zevkini bozan, okunmadığı için can sıkı, tozlanan, gereksiz eşyaların başında geliyor kitap. Evinde özel kütüphanesi olan birkaç kişi de bir süre sonra dünyayı terk edecek. Kişisel bilgisayarın (ne kadar özel?) her evde, her yerde, her koşulda hükümranlığı artmakta.

Bir sahafta şiir kitaplarına bakarken ağabeyime imzaladığım ilk şiir kitabıma rastladım. İlk kitabımda sayfaların üst kenarı kapalı formattadır. Ağabeyime imzaladığım kitabın sayfaları açılmış, okunmuştu. Daha önce de bir kurumun kütüphanesinde sayfaları hiç açılmamış hâlde rastladım kitabıma, onu da bir yazar arkadaşına imzalamıştım. Ağabeyim de, o yazar da hayattalar; Allah sağlık ve afiyet versin.

Umudum epeyce kırılrsa da gülümseyip geçtim.

//

Ferit Edgü'nün, Mayıs 2015 basımı, Sel Yayıncılık'tan çıkan elli altı sayfalık 'aforizmalar'ından birisi, on üçüncü aforizma, bir migren gibi yakaladı:

“Cahil, üşüdüğünde
bayrağa sarılır.”

Türk Dili'nin son sayısındaki (Eylül 2015) şiirimde şöyle bir mısra var (*dize* bana göre değil; *göze*, *dize* gelmek gibi şeyler çağrıştırıyor, *misra* vazgeçemediğim kelimelerden):

“bayrağı üstüme çekip uyudum.”

Sorgulanması gerekebilir, belki: 1- Bayrağı üstüne çekip uyuyan(lar), bayrağa sarılanlar kim? 2- Kimler kimlere göre cahil? 3- Kimler kimlere göre ârif? 4- Ârif üşüdüğünde neye sarılıyor, neyi üstüne çekip örtüyor? 5- Ârif mi daha çok üşür, cahil mi? 6- Hangi bayrağa sarılır, hangi bayrak üstüne örtülür insanın? 7- İster ârif olsun ister cahil, herkes bayrağa sarılıyor mu, ölünce, uyuyunca, üşüyünce, meselâ?

//

1943 doğumlu Polonyalı şair Ryszard Krynicki'yle yapılan bir söyleşide şunları okudum: “Öykü, deneme ve sair, diğer tüm türlere karşın şiir yazan sayısı çok daha fazla. Ancak, okunması açısından söylemek gerekir ki, şiir tüm dünyada çok az okunan bir türdür. Bir tren yolculuğu düşünün,

karşındaki kişinin elinde kitap var, nedir o? Şiir değil, romandır o. Genelde böyledir. Şiir, okunması zor bir türdür. Şiir, okuyup da geçebileceğiniz bir şey değil. Sizi hem yanına çağırır hem de içine... Çağırmasına rağmen kapıları da kapalıdır, çaba ister sizden. Hatta şairlere bile, daha çok neyi okumayı seversiniz diye sorsak, onlar arasında da muhtemelen şiiri söyleyenler az olacaktır.

Şiir bulmak neredeyse imkânsız... İnsan arayış içindedir, cevap aradığı için şiir okur. Cevaplar için değil ama arayış için... Benim için şiirin en önemli işlevi, sorduğu sorulardır. Tıpkı felsefenin, teolojinin sorduğu sorular gibi.” (Yusuf Genç, *Yeni Şafak*, Nisan 2015).

//

Herkesin her şeyi bildiğini sandığı modern bir cehalet döneminden geçiyoruz. Kimse, bir şey bilmek zorunda olduğunu düşünmüyor artık. Şiirin de bir bilgi kaynağı, özel bir bilgi alanı olduğu; şiire bilmek için, merakla yaklaşılabileceği kimseyi ilgilendirmiyor. Şairlerden öğrenilebilecek bir şeyin olduğu sanılmıyor, şairlerden bir şey beklenmiyor. Bununla birlikte, bu kadar çok şiirin yazılış nedeni ise, sözünü ettiğim durumla ilgisiz bambaşka şeylerle açıklanıyor. Şair hiçbir şeyle ilgilenmiyor artık, kendinden başka. Kime, hangi haberi, hangi bilgiyi verecek şair? Herkesin, her bir şeyi bildiği bu zamanda, şairin bildireceği ne ola ki?

Şairlerin biraz ukalalık taslaması, oynadığı rolün gereğidir. Şair biraz ukala değilse şairliğinin bir kıymeti yoktur. Herkes her şeyi bilirken (bildiğini sanırken, bildiğini iddia ederken, bildiğinden bir tırnak şaşmazken) şairin ukalalılığının önemi, değeri daha da artmaktadır.

//

Ne diyordu Cemal Süreya:

“Bir mezarın doğurduğu iştahlı bir çocuktur Anadolu şiiri”

Böyle diyordu, ilk basımı 1965’de yapılan *Göçebe*’nin aynı adı taşıyan şiirinde. Hangi anlamı işaret etmek istediği, bu şiiri ilk kez okuduğum 1980’den beri, otuz beş senedir beni ilgilendirir, düşündürür. Burada “Anadolu şiiri”nden “iştahlı bir çocuk” olarak bahsedilirken, ben dikkatimi, henüz doğan bu çocuğun doğduğu yere çeviririm: “Bir mezarın” bir çocuğu nasıl doğurduğunu merak ederim. “Bir mezarın” yanında, üstünde mi duruyorum acaba? Nerede olduğu bilinmeyen bir mezar mı bu yoksa? Kimin mezarı?

Çocuğu, yani “Anadolu şiiri”ni doğuran bu mezar, belli ki çocuğun anası; çocuğun ete kemiğe büründüğü, beslendiği, şekillendiği rahimdir. Yeni doğan bir şiir bu, ama öksüz bir şiir. Doğurgan bir mezardan çığlık atarak çıkıyor dünyaya çocuk: “Anadolu şiiri” olarak. Bu şiir “iştahlı bir çocuktur” çünkü o, bir çok sütanneden besleniyor. Gelişiyor, gürbüzleşiyor giderek.

Göçebe’nin çıkışından beş sene sonra, İsmet Özel’in “Tanrı Mezarını Isıtsın” adlı yazısında (*Mart 1970, Halkın Dostları*) onun da bir doğumu işaret ettiğine tanıklık ederiz. İsmet Özel, İkinci Yeni’yi mezara yatırırken Anadolu’daki devrimci topluluğun, halkın dostlarının (narodniklerin) şiirinin doğumunu haber vermekteydi. Kırk üç sene sonra ise şu kaniya varıyordu: “Türkiye’nin bugün geldiği değil, getirildiği noktada şiirlerimi okuyabilecek Narodnik kalmadı.”

Cemal Süreya’nın da İsmet Özel’in de doğumunu haber verdikleri, atılımını sürdürmekte olan şiir aynı şiir, yani “Anadolu şiiri” değil midir? Bütün mezarlar yeni şiirlere gebel!

//

Macarca bilmiyorum, fakat József Attila, Petőfi Sándorca biliyorum.

//

“Türkiye bugün şiirle olan bağıni koparmış bir toplum olduğu için, Türkiye’de şiirin değeri konusunda kesin görüşleri olan bir çevre artık mevcut olmadığı için Türkiye’nin bir millî odağı da yoktur.”

İsmet Özel’in kurduğu bu Türkçe cümle, Mayıs 2006’da Konya Tüyap’da yaptığı “Açık Yol: Şiir Kimi Kurtarır?” başlıklı konuşmasında söylenmiştir; konuşma metni *Şiir Okuma Kılavuzu*’nun Mayıs 2013 TİYO basımında. Türk şiirinin yaşayan en öndeki şairinin, “Türkiye[’nin] bugün şiirle olan bağıni koparmış bir toplum” olduğunu söylemesi, beni; otuz dokuz senedir şiirle bağıni koparmam için yapılan bütün baskılara direnen beni, bu toplumun bir ferdi olarak derin, kaygılı düşüncelere salmaktadır. Bütün öğrencilerimin şiirle bağı kopmuş durumda. Öğretmenlerin kahir çoğunluğunun şiirle bağı yok. Bunları geçelim, asıl sanat-edebiyat dergileri şiirle bağıni koparmış durumda; hiçbir dergiye şiir gönderme isteği, heyecanı duymuyorum içimde. Dişlerimi sıkarak, öfkelenerek, kendimi zor tutarak okuyorum yayınlananları. Yazılmasa, yayınlanmasa eksikliği duyulmayacak şeyler. Hezeyanlar.

//

“Şuur (kendinden başka bir şeyin var olduğu hissi) kapı kapalıyken olabilirken kapı açılınca bilgi gerçekleşir. Bilen insan bildiği hususta ithama maruz kalırsa, bilen değil şuur (hissetme) sahibidir. [...] İnsanların çoğu şuurun bilgi olduğunu zanneder. Şuurun bilgiden payı, kapının ardında genel itibarıyla (belirsiz) bir şey bulunduğunu bilmendir, fakat o şeyin mahiyetini bilemezsin. Bu nedenle Allah “Ona şiir (şuur ile aynı kökten gelen bir kelime) öğretmedik” [36/69] buyurur. Ayet, müşriklerin Peygamber hakkında söyledikleri “o şairdir” sözlerine karşılık gelmiştir. [...] Hz. Peygamber onu ‘şuur’dan (hissederek) almamıştır, çünkü şuur, kişinin hissettiği hususta belirlemiş olduğu her şeydir. Başka bir ifadeyle şuur bir sezgidir.”

(İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye -14; çeviri: Ekrem Demirli, Litera 2011, s: 21)*

//

Şiirin haricinde bir çare yoktur. Şiirin dâhilindekiler ise mümkün olmaları, oluruna bakılmayanlardır.

Şiire dâhil olan, şirk alanının dışında kalan yerlerdir. Şirk alanının, arz üzerinde kapladığı yerin nereden nereye kadar uzandığını biliyor, hesap ediyor muyuz?

//

Şimdilik ilan-ı aşk için uygun zaman değil
Wall Street işgal olduğunda ilan edeceğim
üzülme bebek yüzüm, az kaldı.